mones, terrens autem auditores scriptura dicit. Excęcauit & in-
Trac.53. durauit. A V G. Quod autem addidit. { Et conuertantur, & sa
nem eos, vt rum subaudiendum sit non, idest non conuertantur:
etenim conuersio de illius gratia est: an forte & hoc de supernæ
medicinę misericordia factum intelligendum, vt quoniam super-
be suam iustitiam cõ
stituere volebant ad
huc desererentur, &
execerentur, vt of-
fenderent in lapidem
offensionis, & imple-
retur facies corũ igno
minia, atque humi-
liati quærerent non
suam, qua inflatur su
perbus, sed iustitiam,
Dei qua iustificat im
pius. hoc enim mul-
tis eorum profecit in
bonũ, qui de suo scę-
lere compuncti, in
Christum postea cre
diderunt. Sequitur.
{Hoc dixit Isa. quando vi glo. eius, & lo. est de eo. } Vidit autem
non sicuti est, sed modo quodam significatiuo, sicut Prophetæ vi
sio fuerat informanda. Nemo ergo vos fallat eorum, qui dicunt,
inuisibilem patrem, & visibilem filium, qui putant eum esse crea
turam. In forma enim Dei, in qua æqualis est patri, etiam filius
inuisibilis est, vt aũt ab hominibus videretur, formam serui acce-
pit: ostendit etiam se antequam susciperet carnem oculis homi-
Hom.67 num, sicut voluit in subiecta creatura non sicuti est. C H R Y.
Gloriam autem hic dicit visionem sedentis in throno excelso, &
alia, quæ ibi dicuntur. vnde sequitur. { Et lo. est de eo. hoc scili-
cet, vidi Deum sedentem, & quod audiuit vocem dicentem, quem
mittam, & quis ibit, &c. } Sequitur. { Verumtamen ex principib⁹
multi crediderunt in eum, sed propter Pharisęos non confite-
bantur, vt de Synagoga non eiicerentur, dilexerunt enim magis
gloriam hominum, quam gloriam Dei. ALCVI. Gloria Dei est
publice confiteri Christum, gloria hominum est in mundanis glo
Tract.eodẽ. riari. A V G. Hos ergo improbauit Euangelista, qui in hoc gres
su fidei si proficerent per amorem quẽ humanæ gloriæ sunt pro-
ficiendo superarent.
Hom.68 f ¶ C H R Y. Quia amor humanæ gloriæ principes credentes
confiteri prohibebat. dominus contra hoc eis loquitur. vnde di-
citur. { Iesus autem clamauit & dixit. Qui credit in me, non cre
dit in me, sed in eum, qui me misit. } quasi dicat. Quid formida-
Tract. 54. tis credere in me? in Deum fides peruenit, per me. A V G. Quia
enim homo apparebat hominibus cum lateret Deus, ne puta-
rent eum hoc esse tantum quod videbant talem ac tantum se vo-
lens credi, qualis & quantus est pater. { Qui credit in me, inquit,
non credit in me, } idest in hoc quod uidet, { sed in eum, qui me
misit, } idest in patrem. nam si putauerit eum habere filios secun-
dum gratiam, non autem habere filium æqualem sibi, atque
coæternum, nec credit in patrẽ, qui eum misit, quia non est hoc
pater qui eum misit. Ne autem putarent sic voluisse intelligi pa-
trem, tamquàm multorum filiorum per gratiam generatorem,
non vnici verbi æqualis sibi, continuo subiecit. { Qui videt me,
videt eum, qui misit me. } quasi dicat. Vsque adeo nihil distat in-
ter eum & me, vt qui me videt, videat eum, qui misit me. Apostol-
los suos certe ipse dominus misit, numquám tamen aliquis eorũ
dicere auderet, Qui credit in me. Credimus enim Apostolo, sed
non credimus in Apostolum. Filius autem recte vnigenitus di-
cit. { Qui credit in me, non credit in me, sed credit in eum, qui
Ho.eadem. me misit, } vbi non a se abstulit credentes fidem, sed voluit in for
ma serui remanere credentem. C H R Y. Vel dicit. Qui credit in
me, &c. quasi dicat. Qui fluminis accipit aquam, non eam quæ est K
fluminis accipit, sed eam quæ est fontis, volens autem ostendere,
quoniam non est credere in patrem, non credentem in eum, sub-
iungit. { Qui videt me, videt eum, qui me misit. } quid igitur? Cor
pus est Deus? nequaquam: sed consideratio veri, quæ est per intel
lectum, hic visio dicitur: deinde ostendit eam, quæ ad patrem cõ-
gnitionem in hoc quod subdit. { Ego lux in mundum veni, } quia
enim pater lux vocatur, vbique eo hic vtitur nomine. Lucem au
tem se hic vocauit, eo quòd ab errore eripit, & intellectuales tene
bras soluit. vnde subdit. { Vt omnis qui credit in me, in tenebris
Tra. eodem non maneat. } A V G. In quo satis manifestat omnes se in tenebris
inuenisse, sed ne in eis tenebris maneant, in quibus inuenti sunt,
debent credere in lucem, quæ venit in mundum: dixit quodam lo
co discipulis suis. Vos estis lux mundi: non tamen eis dixit. Vos
lux venistis in mundum, vt omnis qui credit in vos, in tenebris
non maneat, lumina ergo sunt omnes sancti, sed credendo illu-
Ho.eadem. minantur ab eo, a quo siquis recesserit, tenebratur. C H R Y.

F Vt autem non existimet, quod propter imbecillitatem eos, qui
ipsum contemnunt, illæsos dimittat: subiungit. { Et siquis au-
dierit verba mea, & non custodierit, ego non iudico eum.
A V G V S T I N V S. Intelligendum est: Modo non iudico Trac.54.
eum: cum alio loco dicat. Pater omne iudicium dedit filio:
quare autem modo
non iudicat, osten-
dit subdens. { Non
enim veni, vt iudi-
cem mundum, sed vt
saluificem mundum,
idest vt saluum facią
mundum: nunc ergo
est tempus misericor
diæ, post erit iudicii.
C H R Y. Deinde vt Ho. eadem.
non pigriores ex hoc
fiant, terribile subdit
iudicium. { Qui sper
nit me, & non accipit
verba mea, habet qui
iudicet eum. A V G. Trac.54.
Non dixit. Ego non
iudico eum in nouissimo die: hoc enim esset contrarium illi sen-
tentiæ. Omne iudicium dedit filio. Expectantibus autem quis-
nam esset ille, secutus adiunxit. Sermo quem locutus sum, ille
iudicabit eum in nouissimo die. Satis manifestauit seipsum in no
uissimo die iudicaturum, seipsum quippe locutus est, seipsum an
nunciauit: aliter itaque iudicabuntur qui non audierunt, ali-
ter qui audierunt & contempserunt. A V G V S T I N V S. de Cap.12.
Trinitate. Ideo autem indicat verbum quod locutus est filius,
quia non ex se locutus est filius. vnde sequitur. { Quia ego ex
meipso non sum locutus, per quod intelligi voluit. Ego non ex
me natus sum. Quæro itaque quomodo intelligamus, Ego non
iudicabo, sed verbum quod locutus sum iudicabit, cum ipse sit
verbum patris quod loquitur, vel ita. Ego non iudicabo ex po
testate humana, quia filius hominis sum, sed ego iudicabo ex po
testate verbi Dei, quia filij Dei sum. C H R Y S O S T O M V S, Hom.68.
vel aliter. Ego non iudico eum, idest non sum causa perditionis
eius, sed ipse qui verba mea spernit. Verba enim quæ modo locu
tus sum in ordine stabunt accusatoris omnem tollentia excusa-
tionem, & hoc est quod subdit. { Sermo quem locutus sum, ille
iudicabit eum: & quis sermo? Quia ego ex meipso non sum lo-
cutus, sed qui misit me pater, ipse mihi mandata dedit quid di-
cam, & quid loquar. Omnia igitur hæc propter eos dicebantur,
vt nullam habeant excusationem. A V G V S T I N V S. Man Trac.54.
datum autem non quod filius non habeat, pater dedit, sed in sa-
pientia patris quod est verbum patris, omnia mãdata sunt patris.
I Dicitur autem mandatum datum, quia non est a seipso, cui dici
tur datum, & hoc est dare filio id, sine quo numquam filius fuit,
quod est gignere filium, qui numquam non fuit. T H E O. Cum
enim verbum patris existat filius, & quæ sunt in mente patris re
uelat in integrum, mandatum accepisse dicit, quid sit dicturus,
& quid loquatur. Sicut etiam nostrum verbum si verum fateri
volumus ea profert, quæ suggerit mens. Sequitur. { Et scio quia
mandatum eius in vita æterna est. } A V G V S T I N V S. Si Tract.54.
ergo vita æterna est ipse filius, & vita æterna est mandatum pa-
tris, quid aliud dictum est, nisi quia ego sum mandatum patris?
proinde & id quod adiungit, quæ ergo ego loquor, sicut dixit mi
hi pater, sic loquor, non accipiamus, Dixit mihi, quasi per ver-
ba locutus sit vnico verbo: dixit ergo pater filio id, sine
quo numquàm filius fuit, sicut dedit vitam filio, non
quod nesciebat, vel non habebat, sed quod ipse fi-
lius erat. quid est autem, Sicut dixit mihi, sic
loquor, nisi verbum loquor? Ita ille di-
xit, vt verax, ita iste loquitur, vt
veritas: verax autem genuit
veritatem, quid ergo
iam diceret veri-
tati? non
enim
imperfecta erat veritas,
cui verum ali-
quod adde-
retur.

CAP.

C A P. XIII.

THEO. Quia dominus transmigraturus erat de præ-
senti sæculo, explicat qualem erga suos amicitiam ge
reret. vnde dicitur. { Ante diem festum Paschæ, sciens
Iesus, qa
venit hora eius, vt
transeat ex hoc mun
do ad patrem, cum di
lexisset suos, qui erat
in mũdo, in finem di
lexit eos. } B E D A.
Plurimas siquidem fe
stiuitates Iudæi habe
bant, sed apud eos in
signior, atque cele-
brior erat Paschæ fe-
stiuitas, propter qd
signanter dicit. { Ante
diẽ festũ Paschæ. }
Trac.55. A V G. Pascha, non si
cut quidã existimat,
græcum nomen est, sed hebræum: opportunissime tamen occurrit
in hoc nomine quædam congruentia vtrarumque linguarum, qa
enim pati græce Pascha dicitur: ideo Pascha, passio putata est, vel
hoc nomen a passione sit appellatum: in sua vero lingua, hoc est
in hæbrea, Pascha transitus dicitur: propterea quia tunc primum
Pascha celebrauit populus Dei, quando ex Aegypto fugientes, ru
brum mare transierunt: nunc ergo figura illa prophetica in verita
te completa est, cum sicut ouis ad immolãdum ducitur Christus,
cuius sanguine illinitis postibus nostris, idest cuius signo crucis si
guaris frontibus nostris a perditione huius sæculi, tamquam a ca-
C ptiuitate Aegyptiaca liberamur, & agimus saluberrimum transi-
tum, cum de diabolo transimus ad Christum, & ab isto instabili sę
culo, ad eius fundatissimum regnum. Hoc itaque nomen, idest Pa
scha velut interprętans nobis Euangelista dicit. { Sciens quia ve-
Homi.69. nit hora eius, vt transeat ex hoc mundo ad patrem. } Ecce Pascha,
ecce transitus. C H R Y. Non solum autem tunc sciens, sed olim.
Transitum eius mortem vocat. Relicturus autem discipulos ma-
iorem eis demonstrauit amorem. & hoc est quod dicit. { Cum di
lexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. } hoc est ni-
hil dereliquit eorum, quæ eum, qui valde amat, decens est facere:
non autem a principio hoc fecit, sed maiora postea adiecit, vt eo-
tum augeat familiaritatem, & multam eis præparet consolatio-
nem, ad ea quæ superuenturra erant: suos autem eos vocat secun-
dum familiaritatis rationem, quia & alios suos dicit secundum cõ
ditionis rationem, vt cum dicitur. Sui eum non receperunt, addit
autem, qui erant in mundo. quia sui erant etiam defuncti, vt Abra
D ham, Isaac, & Iacob, sed in mundo non erant. Hos ergo suos, qui
Tract.55. erant in mundo, mansit amans continue, & tandem perfectam ami
citiam circa eos ostendit. & hoc est. { In finẽ dilexit eos. } A V G.
vel aliter. In finem dilexit eos, vt ipsi de hoc mundo ad suum ca-
put dilectione transirent. quid est enim. { In finem, } nisi in Chri-
stum? Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti, finis
perficiens, non interficiens. Video autem posse ista verba quodam
humano modo etiam sic accipi tamquàm vsque ad mortem Chri
stus dilexerit suos. Sed absit, vt dilectionem morte finierit, qui nõ
est morte finitus, nisi forte sit ita intelligendum. Vsque ad mortẽ
dilexit eos. i. vsque ad mortem illum dilectio ipsa perduxit. Se-
quitur. { Et cœna facta. } idest iã peracta, & ad conuiuantium men
sam vsumque perducta. Non enim ita debemus intelligere cęnam
factam, veluti iam consumptam, atque transactam, adhuc enim cę
nabatur cum surrexit & pedes lauit discipulis. nam postea recu-
E buit & buccellam traditori dedit, qp autem ait. { Cũ iam diabolus
misisset in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Scariothis } missio
ista spiritualis suggestio est, & non fit per aurem, sed per cogitatio
nem: diabolicæ enim suggestiones immittuntur, & humanis cogi
tationibus immiscentur. Factum ergo iam fuerat in corde Iudæ
Homi.69. per immissionem diabolicam, vt traderet discipulus magistrum.
C H R Y. Hoc autem quasi stupens interseruit Euangelista, quo-
niam eum qui iam prodere statuerat dominus lauit: ostendit etiã
proditoris multam nequitiam, quoniam neque salutis eũ commu
Tract.55. nicatio detinuit, quod maxime consueuit nequitiam detinere.
A V G. Locuturus autem Euangelista de tanta domini humilit-
Cap.12. tate, prius eius celsitudinem voluit commendare, ad quod perti-
net quod dicit. { Sciens quia omnia dedit ei pater in manus: ergo
& ipsum traditorem. G R E G. 3. Morali. Sciebant enim, quòd in
manu sua ipsos etiã persecutores acceperat, vt ipse in se ad vsum
pietatis intorqueret, quicquid eorum contra se malitia permissa
ęquiret. O R I. Omnia enim tradidit ei pater in manus, hoc est
in opere eius, & potestate. Pater enim meus vsque huc, inquit,
operatur, & ego operor. vel omnia tradidit ei pater in manus, cun

A cta capientes, vt quælibet ei famulentur. C H R Y. Traditione. n. Hom.69.
hic salutem fidelium vocat. Cum autem audieris traditionẽ nihil
humanum suspiceris: eum enim qui ad patrẽ est ostẽdit honorem
& cõcordiã. Sicut enim pater ei tradidit: ita ipse patri: vnde Pau-
lus. Cum tradiderit, inquit regnum Deo, & patri. A V G. Sciens Tra. eodẽ.
etiam quia a Deo exi
uit, & ad Deum vad-
it, nec Deum cũ in
de exiret, nec nos de-
ferens cum rediret.
T H E O. Quia ergo
pater omnia ei com-
misit in manus, idest
salutem ei commisit
fidelium, decens repu
tabat quæcũque spe-
ctant ad salutem illis
ostendere. { Sciens ẽt
qa Deo exiuit, & ad
Deum vadit, } nulla-
tenus eius gloria mi-
nui poterat dum pe-
des discipulorum ablueret: neque enim gloriam vsurpauit quia. n.
dignitatem vsurpant, minime condescendunt, ne dissipent quod Tra. eodem.
incongrue sibi diripuerunt. A V G. Cum ergo illi pater omnia de
disset in manus, ille discipulorum non manus, sed pedes lauit, vt
cum se sciret a Deo exisse, & pergere ad Deum, non Dei domini
sed hominis seruũ implerit officium. C H R Y. Hoc autem di- Hom.69.
gnum erat, eo qa Deo exiuit, & ad Deum vadit, vt vniuersum
conculcaret tumorem. vnde sequitur. { Surgit a cœna, & ponit
vestimenta sua, & cum accepisset linteum præcinxit se. deinde mi
sit aquam in pel. & cœ. la. pe. dis. & exter. lin. quo erat præcinctus. }
C Vide qualiter humilitatem ostendit non solum in lauando pedes,
sed etiam aliter. Non enim antequam recumberet, sed postquam
resederunt omnes: tunc surrexit, deinde non solum lauit, sed ve-
stimenta deponit, linteũ præcinxit & peluim impler, & non alii
impleri iussit, sed omnia operat ostendens, quòd cum omni studio
oportet talia facere. O R I. Mystice autem prandium primus ci- Tomo.32.
bus esse dignoscitur, & ante terminum diei spiralis, qui in vita p-
senti consideratur, & his, qui introducuntur conuenens existit:
cœna vero finalis, & his qui iam vltra progressi sunt apponitur:
aliter quoque poterit quis asserere prandium fore intentionem
scripturarum antiquarum: cœnam vero recondita in nouo testa-
mento mysteria. Puto autem, quòd qui vna cum Iesu cœnant, &
& in finali vitæ præsentis die secum conuiuantur, egent lauacro
quodam, non vtique erga quod primorum, vt ita loquar corporis
& animæ, sed quo ad vltima & postrema quæ terrę necessario hæ-
rent. Dicit autem, quòd cœpit lauare pedes. nam postmodum la-
uit, & finiuit loturam, quia pedes Apostolorum fuerunt contami
nati, iuxta illud. Omnes vos scandalizabimini ista nocte in me.
Postea autem perfecit eos lauare, purgans eos, vt vltra non fedẽ-
tur. A V G. Potuit autem vestimenta sua, qui cum in forma Dei es- Tract.55.
set semetipsum exinaniuit: præcinxit se linteo, qui formam serui
accepit: misit aquam in peluim vnde lauaret pedes discipulorum,
qui in terram sanguinem fudit, quo immundiram dilueret pecca
torum. Linteo autem quo erat præcinctus pedes quos lauerat ter
sit, qui carne, qua erat indutus, Euangelistarum vestigia confortaa-
uit, & linteo quidem, vt se præcingeret posuit vestimenta, quæ ha
bebat, vt autem formam serui acciperet, quando semetipsum exi-
naniuit, non quod habebat deposuit, sed quod non habebat acce-
pit, crucifigendus sane, suis expoliatus est vestimentis, & mortuus
inuolutus est linteis, & tota eius passio nostra purgatio est.
b ¶ O R I G. Sicut medicus plurium ægrotorum intentus cu- Tom.32.
E ræ ab his, qui magis indigent, propriam curam incipit: sic & Chri
stus, qui fœdos abluit pedes discipulorum exorditur ab his, qui ma
gis erant fœdi, & sic vltimo venit ad Petrum quasi minus aliis in-
digentẽ lotura pedũ. vnde dicitur. { Venit ergo ad si pe, } cui quo
dammodo ad resistendũ pene mũda pedũ conscientia perluadebat.
vnde sequitur. { Et dixit ei Petrus, domine, tu mihi lauas pedes?
A V G. Quid est Tu, quid est mihi? cogitanda sunt potius q̃ dicẽ Tract.56.
da, ne forte quod ex his verbis aliquatenus quidem digne conce
pit anima, non explicet lingua. C H R Y. Vel si Petrus primus Hom.69.
erat, sed credibile est proditorem stultum existentem ante eum
recubuisse, quod Euangelista significauit cum dixit. Cœpit laua-
re: deinde venit ad Petrum. THEO. Ex quo patet, qp non primit⁹
lauit Petrum: ex cæteris vero discipulis nullus tentauisset ante
Petrum lauari. CHRY. Quæreret autem vtique quis, quare nul Hom.69.
lus eum aliorum prohibuit, sed solus Petrus, qd non parui amo-
ris, & verecundiæ erat. Ex hoc igitur mihi videtur prius solũ pro-
ditorem lauisse: deinde ad Petrum venisse, & alios discipulos per
eum de reliquo castigatos. Si enim quemquam ex cæteris lauare
cœpisset, prohibuisset dominum. & dixisset quæ Petrus dixit.

ORIG.

Tom.32. ORIG. vel aliter: Omnes porrigebant pedes decernentes, quòd tantus non irrationabiliter eorum lauaret pedes: solus autem Petrus nullam aliam consideratione conferens, tamq̃ reuerens Iesum, non præbebat pedes suos ad lauandum: sæpe enim scriptura designauit Petrum feruidum ad insinuandum, quæ sibi visa sunt vtiliora, & meliora.

Tract.56 AVG. vel aliter. Nõ debemus putare hoc Petrum inter cęteros formidasse, atque recusasse, cum & id alii ante ipsum libenter, vel æquanimiter fieri permisissent: non.n. ita intelligendum est quasi aliquibus iam lauisset, & post eos ve nisset ad primũ. Quis enim nesciat primũ Apostolorum esse beatissimum Petrum? sed q̃ ab illo cœperit, quãdo ergo pedes discipulorum lauare cœpit, venit ad eum, a quo cœpit, idest ad Petrum, & tunc Petrus expauit, quod etiam quilibet eorum expauescerat. Sequitur. {Respon. Iesus & di. ei. quod ego

Hom.69. fa.tu ne.modo.sci.autem postea. CHRY. idest humilitatem huius doctrinæ, & quomodo humilitas sufficit in Deum perducere.

Tom.32. ORIG. vel insinuat dominus, q̃ hoc erat mysterium. Lauando enim & exficcando pedes eorum, faciebat eos decores debẽtes euãgelizare honesta, vt ostendere valeant iter factum, ac pergere per eum, qui dixit. Ego sum via. oportebat autem lauari pedes discipulorum a Iesu deponente vestimenta. vt mundos pedes mundiores efficiat, vel vt immundicia pedum discipulorum suscipiat in proprium corpus, per linteum, quo solo præcinctus manebat. ipse nãque languores nostros portauit. Attende etiam, q̃ cum debeat pedes discipulorum abluere: non aliud tempus elegit, q̃ cum diabolus iam intrauerat in cor Iudæ, vt eum proderet, & futura pro hominibus dispensatio imminebat. nam ante hoc non erat opportunum pedes discipulorum lauari a Iesu. Quis enim pedum eorum sordiciem intermedii temporis vsque ad passionem lauasset? sed neque tempore passionis: alter enim Iesus non aderat, qui pedes eorum lauaret, sed neque post dispensationem. illo namque tempore spiritusancto superueniente, eorum loti sunt pedes. Huius ergo mysterii dicit dominus Petro, tu non es capax, sed post hæc

Tract.eodẽ. nosces, cum illud perceperis illustratus. AVG. Nec tamen ille dominici facti altitudine exteritus permittit fieri, quod cur fieret ignorabat, sed vsque ad suos pedes humilem Christum videre nõ potest sustinere. Nam. sequitur. {Dicit ei Petrus, nõ lauabis mihi pedes in æternum.} hoc est numquàm hoc patiar. Hoc quippe in

Tom.32. æternum non fit, quod numquàm fit. ORI. Ex hoc autem accipimus exemplum, quoniam possibile est quemquam secundum purum propositum dicere propter ignorantiam quod sibi non prodest. Petrus enim ignorans hoc esse conueniens, primo quidẽ quasi dubitans suauiter dixit. Domine, tu mihi lauas pedes? secundo. Non lauabis mihi pedes in æternum, quod erat prohibitum operis perducentis eum ad habendum partem cum Iesu, in quo etiam non tantum Iesum arguit incouenienter lauantem pedes discipulorum, sed etiam condiscipulos indecenter suos pedes porrigentes, cum ergo non esset expediens Petro proprium responsum, nõ

Tract.eodẽ. permisit illud dominus verificari. nam subditur. {Respondit ei Iesus. Si non lauero te, non habe. partem mecum. } AVG. Ita dictũ est: Si non lauero te, cum de solis pedibus ageretur quomodo dici solet: calcas me, quando sola planta calcatur. ORI. Qui autem recusant hæc & similia tropologisare dicant, quomodo probabile est eum, qui ob reuerentiam Iesu dixit. Non lauabis mihi pedes in æternum. non habiturum partem cum Dei filio, propter nõ lauare pedes ab eo, sicut propter immane scelus: & ideo præstandi sunt pedes, idest mentis affectus lauãdi a Iesu, vt sint pedes nostri

Ho.eadem. decori, & præsertim cum emulantes potiora dona, volumus annumerari eis qui euangelizant bona. CHRY. Ideo autem non dixit, cuius gratia hoc faciebat, sed minus imposuit, quia ille nequaquam persuasus esset, audiens enim. {Scies autẽ postea:} non dixit doce igitur me vt permittam, sed quãdo comminatus est id quod maxime timebat, scilicet separari ab eo, tunc permisit. ORIG. Hoc dicto vtemur contra eos qui indiscretius se facere statuerunt quod eis non prodest, nam ostendendo illis quòd non sunt habituri partẽ cũ Iesu, dum præsumptuosum decretum obseruant, admo

Tract.eodẽ. nebimus illos ne immorentur male decretis, etiam si iureiurando ex multo impetu illud firmauerunt. AVGVST. At ille amore & timore perturbatus, plus expauit Christũ sibi negare, quàm vsque ad pedes humiliari. vnde sequitur. {Dicit ei Simõ Petrus. Domine, non tantum pedes, sed & manus, & caput. ORIG. Manus autem lauare nolebat Iesus, contemnens quæ dicebantur, quo niam discipuli tui non lauant manus, cum panem manducat

F caput autem submergi nolebat, in quo imago & gloria patris exiterat, satis est autem ei, vt pedes lauandos porrigeret. vnde sequitur. {Dicit ei Iesus. Qui lotus est nõ indiget, nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus.} AVGVST. Totus vtique præter pedes, vel nisi pedes quos habet opus lauare, homo enim in baptismo totus abluitur nõ præter pedes, sed totus omnino, verũtamen cum rebus humanis postea viuitur, vtiq; terra calcatur. Ipsi igit humani affectũ sine quibus in hac mortalitate non viuit, quasi pedes sunt, vbi, & humanis rebus afficimur, vt si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosip-

Tract.eodẽ.

fos decipiamus. Si autem confitemur peccata nostra, qui pedes discipulorum lauit, nobis peccata dimittit, vsque ad pedes quibus conuersamur in terra. ORIGE. Impossibile autem puto non contaminari extrema animæ & infima eius, quamquam quo ad homines perfectus quis esse putent, plurimi autem & post baptismũ implentur puluere scelerum vsque ad verticem, qui vero legitime discipuli Christi sunt, erga solos pedes indigent lauatione. AVGVST. Ad Seleucianum. Ex hoc autem quod hic dicitur, intelligitur quòd iam Petrus baptizatus fuerat, intelligimus enim eius discipulos per quos baptizabat iam fuisse baptizatos, siue baptismo Ioannis, sicut nonnulli arbitrantur, siue quod magis credibile est, baptismo Christi. Neque enim renuit ministerium baptizandi, vt haberet baptizatos seruos, per quos cæteros baptizaret, qui

Epist.108.

H non defuit humilitatis ministerio quando eis pedes lauit. vnde sequitur. {Et vos mundi estis, sed non omnes.} AVG. Hoc quid sit, ne quæramus, ipse euangelista patefecit adiungens. Sci. enim quisnam esset qui tra.eum. propte. di. Non estis mun. omnes. ORI. Quod ergo dicit. Vos mundi estis, refertur ad vndecim. quod vero subditur: Sed non omnes, dicitur propter Iudam existentem immundum. primo quidem quia pauperes non erant sibi curæ, sed fur erat, demum diabolo ingresso in cor eius, vt proderet Christum. Lauat autem pedes postquàm mundi erant, quoniam gratia transcendit necessitatem, & sicut dicit Ioannes: Mundus mundisi cetur adhuc. AVG. Vel quia ipsi discipuli cum loti essent, non op-

Tract.58.

Tract.57.

habebant, nisi pedes lauare, quia dum in isto sæculo viuit homo, humanis affectibus terrã velut pedibus calcas contrahit. CHRY. vel aliter. Non dicit eos mundos, vt a peccatis erutos æstimes, vi-

Tom.32.

I ctima nondum oblata, sed eam quæ cognitionis est mundationem dicit: iam enim ab errore Iudaico eruti erant.

c ¶ AVG. Memor dominus se promisisse scientiam facti sui Petro dicens. Scies autem postea quid sit quod fecit, docere nunc incipit. vnde dicitur. {Postquàm ergo la.pe.eorum, acce.ve.sua & cũ recu.ire.di.eis. Sci. quid fe.vo.} ORI. Quid, vel interrogatiue, pferatur, vt ostendat facti magnitudinem, vel imperatiue, vt eorum erigat intellectum. ALCVI. Mystice autem impleta redẽptionis nostræ purgatione per sanguinis sui effusionem accepit vestimenta sua, tertia die de sepulchro resurgens, & eodem corpore iam immortali vestitus, & cum recubuisset ascendens in cœlum in dextera paterna diuinitatis recumbens, inde venturus est ad iudicandum. CHRY. Non autem adhuc ad solum Petrum, sed ad omnes loquitur. d. {Vos vo.me ma.& do.in quo eorum iudiciũ assumit: deinde vt non illorum gratiæ esse putentur, hæc verba subiungit. {Et bene di. Sum etenim.} AVG. Homini præceptum est. Non te laudet os tuum, sed laudet te os proximi tui. periculo sum est enim sibi placere, cui cauendum est superbire. Ille autem qui super omnia est quantumcumque se laudet, non se extollit

Tract.58.

Tom.32.

Tract.57.

Homil.70.

Tract.eodẽ.

K excelsius. Nec potest recte dici arrogans Deus. nobis namque expedit Deum nosse, non illi nec eum quisque cognoscit: si non se indicet ipse qui nouit. Si ergo non se laudando quasi arrogantiam vitare voluerit, nobis sapientiam denegabit. Quomodo autem arrogantiam veritas timet? Et quidem, q̃ magistrum se dicit, nemo reprehenderet, etiam qui eum nihil aliud q̃ hominem crederet, quoniam id profitetur quod & ipsi homines in quibuslibet artibus vsque adeo sine arrogantia profitentur, vt professores vocentur. quòd vero dominum discipulorum se dicit. cum sint secundũ sæculum ingenui. quis ferat in homine? Sed cum Deus loquitur. nulla est elatio tantæ celsitudinis. nullum mendacium veritatis, nobis subiacere vtile est illi celsitudini, seruire veritati. Ideo bene ergo dicitis, vocando me magistrum, & dominum, quia sum. nam si non essem quod dicitis, male diceretis. ORI. Et illi quidẽ non bene dicunt Domine, quibus dicetur, Discedite a me qui operamini iniquitatem, sed Apostoli bene dicunt, Magister & domine, nõ enim eis nequitia dominabitur, sed verbum Dei. Sequitur.

Tract.60.

Si

Hom.70 {Si ego la.pe.ve.domin' & ma.& vos de.al.alte.lau.pe. CHRY. A maioribus rebus accipit exemplum, vt quod minus est operemur. nam ipse quidem dominus est: nos autem ad conseruos facimus si fecerimus. Et ideo subdit. {Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.} BEDA. Primũ dominus egit factis, quod postmodum docuit verbis, secundũ Iudæos. {Cœ.Ie.fa.& dolce.} AVG. Hoc est beate Petre quod nesciebas, hoc tibi postea sciendum promisit. ORI. Considerandum vero est, si necessarium est quemlibet volentem discipulũ Iesu perficere, velut debitum opus p̃sequi lauacrum sensibilium pedum, propter hoc dicit. {Debe.adinui.la.pe.} Sed

Tract.58. minus & magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Amen amen dico vobis: non est seruus maior domino suo, neque Apostolus maior est eo, qui misit illum. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico. Ego scio quos elegerim. Sed ut adimpleatur scriptura. Qui mãducat mecum panem, leuabit

Tra.eodem

hic mos, vel non fit, vel admodum raro. AVG. Est enim apud plerosque consuetudo huius humilitatis, cum seminicem hospitio suscipiunt, & faciunt hoc sibi inuicem fratres, etiam opere ipso visibili. Multo enim melius est & sine controuersia verius, vt etiã ma nibus fiat, ne dedignetur quod fecit Christus, facere Christianus. Cum enim ad pedes fratrũ inclinatur corpus etiam in corde ipso excitatur, vel si iam inerat, confirmatur humilitatis affectus. Sed excepto hoc morali intellectu: numquid etiam frater fratrem a delicti poterit contagione mundare? Sed confiteamur inuicem delicta nostra, inuicem nos delicta donemus, & pro nostris delictis inuicem oremus, atque ita quodammodo inuicem pedes nostros la-

Tom.32.

C uemus. ORI. Vel aliter. Hoc lauacrum spirituale pedum, de quo dictum est, principaliter quidem a nullo nisi a solo Iesu potest effici, secũdario vero a discipulis eius, quibus dixit. {Vos debe.adin. la.pe. Iesus enim lauit pedes discipulorum inquantum magister, & seruorum in eo q̃ dominus. Hic autem est finis magistri, vt discipulum faciat, sicut se, quod de Saluatore apparet, qui præ cæteris magistris & dominis, vult vt fiant eius discipuli quasi magister & dominus: non habentes spiritum seruitutis, sed spiritum filiationis, in quo clamat. Abba pater. Prius ergo q̃ fiant & magister & dominus, egent lauacro pedum, velut insufficientes discipuli, & adhuc sapientes spiritum seruitutis. Cum autem aliquis eorum statum magistri attingit & domini: tunc imitari poterit eum qui lauit discipulorum pedes, ac lauare pedes per doctrinam quasi ma

Ho. eadem. gister. CHRY. Adhuc autem prouocans eos ad lauandum pedes, subiungit. {Amen amen dico vobis. Non est seruus maior domino suo, neque Apostolus maior eo qui misit illum.} quasi dicat. Si ergo hęc a me facta sunt: multomagis a vobis oportet hæc fieri. THEO. Necessario etiam hic Apostolos admonet, quia enim ad dignitates habebant attingere, & hic quidem maiores, hic minores, ne insurgant adinuicem, ferenat conscientiã omniũ. BEDA. Quia vero scire bonum, & non facere non pertinet ad beatitudinem, sed ad condemnationem, secundum illud: Scienti bonum, & non facienti, peccatum est illi. subiungit. {Si hæc sci.bea.eri.si fec.

Ho.eadem. ea.} CHRY. Nam scire quidem omniũ est: facere vero non omnium: deinde proditorem non manifeste redarguit, sed obumbrate,

Tract.59 cum subditur. {Nõ de omnibus vobis dico. AVG. q.d. Est inter vos, qui nõ erit beatus, neque facit ea. Ego scio quos elegerim. Quos nisi eos, qui beati erunt, faciendo quæ præcepit? Non est igitur Iudas electus: quid est ergo quod alio loco dicit, Nonne ego vos duodecim elegi? an ipse ad aliquid est electus, ad quod erat vtique necessarius: non autem ad beatitudinem, de qua dicit. {Beati

E eritis si feceritis ea.} ORI. vel aliter. Non recte existimo posse referri quod dicitur. Non de omnibus vobis dico, ad quod dictum est. {Beati eritis si feceritis ea.} Totum enim hoc & de iuda, & de quolibet alio verum est dicere. Beatus talis si fecerit hoc. Reducemus autem hæc ad illud dictum. {Non est ser.ma.do.suo, nec Apostolo.ma.eo qui mi.illum. Iudas enim cum esset seruus peccati, non erat seruus diuini verbi, nec Apostolus diabolo ingresso in cor ei', cum ergo dominus nouisset, qui sunt sui, alienos a se non nouit, propter qd̃ non ait. Ego scio cunctos præsentes, sed ego scio quos elegerim. q.d. electos meos noui. CHRY. Deinde vt non multos contristet suo sermone, subiungit. {Sed vt implea. scrip. qui mandu.me.pa.le.cal. suum contra me.} ostendens q̃ non ignorans trahitur, quod maxime sufficiens erat Iudam retinere, & non dixit.

Tradet me, sed { leuabit contra me calca. suum, dolum, & occulta

Tra.eodem. tionem insidiarum repræsentare volens.} AVG. Quid est enim: {Leuabit calcaneum suum super me,} nisi conculcabit me in quo

Ho. eadem. Iudas traditor eius attingitur. CHRY. Dicit autem. Qui man

A ducat mecum panem. i. qui a me nutritus est, qui mea mensa communicauit, vt si quando a famulis, aut aliquibus vilioribus patiamur aliquid malum. non scandalizemur, respicientes iude exemplum, qui infinitis potitus bonis, in contrarium remunerauit benefactorem. AVG. Illi ergo qui electi erant, manducabant dominum, ille manducabat panem domini contra dominum. illi vitam, ille pœnã. Qui enim manducat indigne, ait Apostolus, iudicium sibi manducat. Sequitur. { Amen amen dico vobis. priusquã fiat, vt cum factum fuerit, credatis quia ego sum. Amen amen dico vobis. qui accipit siquem misero, me accipit. Qui autem me accipit. accipit eum qui me misit. d Cum hæc dixisset Iesus turbatus est spiritu, & protestatus est,

Tract.eodẽ.

B & dixit: Amẽ amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me. Aspiciebant ergo adinuicem discipuli hæsitantes, de quo dice-

Hom.71.

Tract. eodẽ

Tract.60.

Tom.32.

Ho. eadem.

Tract.60

Tract.eodẽ.

Tract.60

Tract.eodẽ.

Tract.60

Tract.eodẽ